

Jæren Distriktpsychiatriske Senter

Stigmatisering

Fortsatt et problem innen psykiatrien?

M44

20.02.2014

Stig Heskestad

Stigmatisering

- Brukes om alle typer brennmerking, utstøting
- Stigmata = egentlig merker etter korsfestelse
  - Frans av Assisi (1182-1226) den første stigmatiserte
  - Forbundet med Jesus ved å bære hans sårmerker.
  - Sentralt i katolsk mystikk
  - 350 personer er i alt stigmatiserte

Stigmata

Den hellige Pio av Pietrelcina (1887-1968)
Fikk stigmata 31 år gml. og hadde de i 50 år.
Ble grundig undersøkt av leger: ingen medisinsk
forklaring. Blodet var parfymert.
Ble helgenkåret av pave Johannes Paul II i 2002.

Stigmatisering i psykiatrien

- Psykisk lidelse er mer stigmatiserende enn somatisk lidelse
- *«Er jeg en psykiatrisk pasient?»*
- *«Det er heldigvis ikke noen i vår familie som har noe med nervene»*
- Noen diagnoser er mer stigmatiserende enn andre (*«Doktor, er det nervene eller er det sinnet?»*)
- Noen behandlingsformer er mer stigmatiserende enn andre (f.eks. ECT mer enn psykoterapi)

Stigmatiseringens trinn

- **Labelling:** en forskjell gjøres sosialt relevant og får et navn eller stempel.
- **Stereotypifisering:** stempelet knyttes til uønskede karakteristika.
- **Atskillelse:** stempelet skaper et 'oss' og 'de'. De stemplede er underlegne i forhold til oss uten.
- **Emosjonell reaksjon** hos de involverte (i endret tonefall, usikkerhet mv.).
- **Statustap** og diskriminering.

Jæren Distriktpsikiatriske Senter

NIBR-rapport 2012

**Engasjement, åpenhet og
holdninger til psykisk helse
og psykisk sykdom**

Status etter Opptrappingsplanen

Sara Blåkra

NIBR-rapport 2012, funn

- Undersøkte endringer i folks oppfatninger fra 2002/ 2007 til 2012
- Forventet økt åpenhet
- Fant ingen endringer tross offentlige informasjonskampanjer

NIBR-rapport 2012, funn

- Større tendens til stigmatisering blant menn enn kvinner
- Større tendens til stigmatisering ved lavere utdanning

NIBR-rapport 2012, funn

- Mer skepsis til å fortelle kolleger om psykiske problem
- Unge (18-29 år) snakker minst om psyk. helse
- I sosiale medier teller det å framstå vellykket
- Breiviksaken har gjort det vanskeligere å stå fram

Bidreg sjukepleiarar til stigmatisering av pasientar med psykiske lidingar?

(Bachelor i sjukepleie, 2011)

- Psykiatriske pasientar fortel om å oppleve skamkjensle i møtet med helsevesenet, og skamma kan bli utløyst av ting som blir sagt eller gjort mot dei – eller ikkje gjort.
- Stigmatiserande ordlegging: Ikkje sjeldan høyrer vi ”han er schizofren” eller ”ho er bipolar”...

Stigmatiserende ordvalg?

- Manisk depressiv ---- bipolar
- Schizofreni ----- psykose
- Selvmord -----

Hvor oppstår stigmatisering?

- I folkedypet
  - Kfr. jødene
- I media
  - Drept av psykiatrisk pasient
- I familier
  - Sinnsykt bra!

På arbeidsplassen

«Etter at jeg ble innlagt med tvang for 10 år siden har jeg ikke kommet i gang i arbeidslivet.

Jeg følte et fall i verdi etter at jeg ble psykiatrisk pasient.

Jeg ble påført en vond følelse som jeg ikke ble kvitt.»

Konsekvenser av stigmatisering

- Utstøting
- Svekket selvfølelse
- En tilleggsbyrde for pasienter
- Skamfølelse hos pårørende
  - *De som har en psykisk lidelse, og deres pårørende, opplever å bli diskriminert og de forventer å bli det*

Stigmatisering i helsevesenet

- Stigmatiseringen er verst blant helsearbeidere
- Vi kjenner ofte bare den syke siden av pasienten
- Velmente forsøk på å motvirke stigmatisering kan virke umyndiggjørende

Strukturell stigmatisering ?

- Egen lov for psykisk helsevern
- Forbehold ved førerkort
- Tidl. lov om ekteskap
  - forbudet mot ekteskap for sinnsyke i norsk ekteskapslovgivning – et forbud som stod ved lag fra 1918 og helt fram til 1991

Tankevekkende:

- Pessimistisk holdning blant helsearbeidere er stigmatiserende
- Antistigmaarbeid kan forsterke stigma:
«Epilepsi er ikke en mental lidelse»
- At paranoid schizofreni ble klistret på A. Bering Breivik var tungt for mange pasienter

